

NOMINERADE TILL
LILLA AUGUSTPRISET
2019

VI STÖDJER AUGUSTPRISET

Swedbank

Swedbank är en engagerad samhällsaktör på flera områden. Genom samarbetet med Augustpriset vill Swedbank bidra till att främja det skrivna ordet och läsandet i stort, inte minst bland unga, och på så sätt bidra till ett levande samhälle.

Elite Hotels

Som ett svenskt företag verksamt bara i Sverige vill vi vara med och stötta en positiv utveckling för svensk litteratur. Vi vill bidra till att lyfta det skrivna ordet för alla åldrar, då vi är övertygade om att litteratur öppnar ögonen för andra världar än den egna. Elite Hotels är därför en stolt sponsor av Lilla Augustpriset och Augustpriset.

JURY

LOTTA LYSSARIDES, juryns ordförande, har arbetat i bokbranschen i många år, främst med barn- och ungdomsböcker. Hon började som assistent på Carlsen/if Bokförlag (känt för bl. a. Pixiböcker, Tintin och Janne Lööf), fortsatte som redaktör på Bonnier Carlsen och senare som utgivningschef på Natur & Kultur. Nu har hon varit förläggare på Alfabetabokförlag i tio år.

JOHANNA LINDBÄCK har skrivit elva barn- och ungdomsböcker. Den senaste är *Karta för förälskade och andra vilsna* som kom 2017. Hon har arbetat som svensklärare och har drivit podden *Bladen brinner* om barn- och ungdomslitteratur tillsammans med Lisa Bjärbo. I över tio år skrev hon på litteratursajten Bokhora.se.

PATRIK LUNDBERG debuterade 2013 med den självbiografiska romanen *Gul utanpå*. Därefter har han skrivit romanen *Onanisterna*, fackboken *Facit – konsten att skriva krönikor* och demokratiboken *Berättelsen om Sverige*. Patrik Lundberg är även kolumnist i Expressen och vice ordförande i Sveriges Författarförbund.

ALEX HARIDI är författare och dramatiker. Han debuterade 2015 med ungdomsromanen *Huset mittemot*. Som manusförfattare har han bland annat skrivit *Äkta människor*, *Blå ögon* och *Störst av allt*.

EVA BOSTRÖM är lärare och har arbetat som det i över 20 år. Hon brinner för litteratur och att få människor att läsa. 2006 startade hon bloggen Boktokig och hon finns även på instagramkontot med samma namn. Tidigare var hon bokrecensent på tidskriften Amelia.

Innehåll

- 8 FÖRORD
- 11 ALLIS SÄÄSK BERGLUND
Hjärtat
- 19 MY DANVIND
förfäders vördnad
- 25 AMELIE T. MATOUSEK
Rött, rött nagellack
- 37 NANNA MIKKELSEN
Den bästa dagen
- 57 ALICE NYLANDER
Blunda så ser du
- 65 EMMA-KARIN REHNMAN
En ospelad fiol



SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN
STOCKHOLM 2019

© RESPEKTIVE FÖRFATTARE

OMSLAG & GRAFISK FORM: LUKAS MÖLLERSTEN

TYPOGRAFI: GARAMOND

TRYCKT HOS LINDEROTH'S TRYCKERI, VINGÅKER 2019

ISBN: 9978-91-985733-2-9

FÖRORD

FÖR ATT FÅ HJÄLP att orientera oss i tillvaron söker vi ofta efter strömningar, linjer och tendenser i samtiden. Det gjorde även vi i juryn när vi samlades för att diskutera bidragen till årets Lilla Augustpris. Vi sökte alla en trend, och kom samfällt fram till att ... det fanns ingen tydlig i år! Jo en, en formtrend. Det är ovanligt många texter som är skrivna i andraperson, som har ett du-tilltal. Men innehållsligt går det inte att se någon inriktning. Här finns postapokalyptiska berättelser, men också episka sagor, poetiska funderingar om vår stund på jorden, skildringar av vänskap, identitet och sinnenas upplevelser.

Lilla Augustpriset är Sveriges största litterära tävling för unga, och en riktig plantskola för kommande författarskap. Flera av dagens etablerade författare har en gång nominerats till priset, som instiftades 1994 för att bland annat uppmuntra unga till eget skrivande. Vi i juryn kan intyga att initiativet fortfarande är synnerligen livaktigt. Det har varit ovanligt svårt att välja ut sex berättelser i år. Vi har imponerats av texternas mognad och den kärlek till litteraturen som bidragen uppvisar. I denna bok finns alla de nominerade bidragen samlade.

Mycket nöje!

Lotta Lyssarides, juryordförande, Lilla Augustpriset 2019

ALLIS SÄÄSK
BERGLUND
Hjärtat

Kommer alltid dofta likadant

Cigarettrök kokar under tapeten

Kommer alltid kännas likadant

Tiden rör sig inte, solen stannar upp

Hänger utanför ditt hem och ljuset är reserverat för oss

Vinden från det öppna fönstret vagnar

Täcket är noppigt och strävt

Något har dött i rummet mellan väggarna, skötsamt spöke

När jag går därifrån,

spiraltrappan i det ekande trapphuset,

hinner ljudet före rörelsen

Jag har fått två myggbett och en roströd rand över
kinderna sedan vi sågs sist

Jag står ängslig och fingrar med läderremmen på min
väska, jag väntar på dig och det vet du

Ändå kommer du alltid sent och jag alltid tidigt, därför
är vi så bra motpoler till varandra

Jag kan för evigt falla tillbaka i tryggheten av att ha vuxit
upp i dina armar

Vi har lärt oss att fläta på varandras hår

Dricka kaffe med x antal sockerbitar i din mammas kök

Motionerat tummarna på Xbox-konsoler

Innan varje födelsedagskalas så var du där och hjälpte till
med tårtan,

till slut var du inte en gäst i vårt hem, fick inte längre ta
mat först

Och vi kramas sällan när vi ses för vi hinner knappt säga
hejdå innan nästa besök

Nu kom du vandrande från uppgången vid Hornstulls
tunnelbanestation, du har vuxit ur ännu en hårfärg

Jag kunde störa mig på din känslolöshet, eller kanske var
det på min tendens att släppa ut floder

Du blev dumpad och jag grät

Jag ska döpa mina barn efter olika skepnader av Astrid
Lindgren och du ska inte döpa dina barn alls

Du pekar hotfullt finger och ryter åt mannen som slog
mig på rumpan

Du byter personlighet för att kunna börja om på nytt,
jag älskar alla

Allt med dig lyder; en till bara, en till bara

Det är lugnt, jag fixar det

Vill du komma in på Spy Bar? Jag har kontakter

Gratis Globen-biljetter? Tror vi känner någon

Om vi går bakvägen kanske vi hamnar på de finare
gatorna till slut

Tänker tillbaka på godispappret vi spred över ditt golv,
fruktkolor som satte sig som ett lim mellan tänderna och
fastnade i gommen

Musiken ekade alltid, ljudet studsade inte mot våran hud
utan gick rakt igenom i full fart mot gipsväggarna

Vi lät samtal som sprängs blåsa stormar i rummet

Vi la oss i röran och njöt av att den var våran

Mellan våra fingertoppar finns en osynlig tråd och allt
jag skriver innehåller lite av dig

Våra giftiga tankar sprids och lever på det tjocka mörkret
som finns vissa nätter

Som mögel sväljer de varje del av våra sovrum, matar på
det som skaver långt in bland hjärnans balkar

Det är då vi växer ihop

För två år sedan så svarade du inte i din telefon på två
dagar

Signalerna sköts ändlöst ut i rymden, en efter en och
fastnade inte någonstans

Ett enkelt hej släckte törsten på min oro

Du låg på sjukhus och din mamma var övertygad om att
du inte längre skulle finnas

Allt hade hänt

Och inget var ditt fel

Allt som har hänt dig har alltid varit någon annans fel

Jag kom in och blev mött av ett lakan, du fnissade och
pekade på påsen med blod som dinglade i taket

Du är

skummet på en öl som dricks på en disig rockbar,

den första stunden då solen precis har gått upp,

då kylan och fukten ligger i luften,

då tystnaden omfamnar en,

promenaden hem från en fest

Du är hålet i marken som en inte kan undgå att stanna
och stirra ner i

Vi är alltid väldigt tysta med varandra för att vi vet

En av oss kommer behöva begrava den andra

eller nej,

vi kommer begrava oss själva

Det här hjärtat finns det två av

JURYNS MOTIVERING: Hur beskriver man en person som har varit tätt intill en nästan hela livet? Från trötta Xbox-tummar till sköna tystnader lyckas författaren skildra vad en vän och en hel vänskap betyder. Genom fina och oväntade bilder förstår läsaren att den är allt.

MY DANVIND

förfäders vördnad

långsamt fram
se allt som finns att se
röda bär
orangea fläckar
spår från renen
korpens färd

vilka andra har gått här?
hur många fötter
har här vandrat?
fler än man någonsin
skulle kunnat tro
om en liten sjö
i mitten av ingenstans

förfäders vördnad
 skatter kvarlämnade
 offer till någon kraft
 som än är kvar

öst, syd, väst, nord
 alla linjer för solens
 och min
 gång

korpar
 vilda, vackra
 flyger över oss
 medan vi genomgår
 samma färd
 som så många andra

vackra kläder
 blått, rött, gult och grönt
 högtider som firas
 som måste kommas ihåg
 för annars
 vad är vårt arv?

en sten
 en sjö
 en myr
 en ren

hur mycket kan de
 betyda?
 för mig
 betyder de allt
 en liten del
 går framåt
 en liten del
 vill stanna kvar

stanna
hos korpen
hos renen
hos förfäderna

vilka sätt kan
beskriva
känslan
av att förstå
makten hos en
plats?

finns det någonting bättre
än en myr
en sjö
en sten
och renens spår?

vad kan förklara
hur man är både
tom
och
hel
efter en eftermiddag?

JURYNS MOTIVERING: Vad kan en sjö i mitten av ingenstans eller renens spår berätta? Författaren har på ett skickligt sätt låtit det avskalade möta det målande, i funderingar över arvet och platsens betydelse. Texten lyfter lyrikens styrka: att med få ord skapa tydliga bilder.

AMELIE T.

MATOUSEK

Rött, rött nagellack

DU OCH JULIA går förbi toalettpappersavdelningen och ler mot varandra. Innan du hinner antyda något skämtar hon undvikande: »Jag förstår fortfarande inte hur du kan vara övertygad om att jag träffade mitt livs kärlek på toalettpappersavdelningen.«

Du känner henne tillräckligt väl för att inte ta upp den gången hon gick in i Kevin från parallellklassen, just där, just då. Det här är tiden då din och Julias mamma fortfarande shoppar tillsammans på lördagar och det är därför ni ännu en gång befinner er inne i mataffären en lördags-eftermiddag. Du är tretton år och det här är tiden då du fortfarande vågar fråga, som du fortfarande försöker lära dig hur du ska ta dig fram. (Fast lär man sig någonsin det?) Och när du går till din mamma med det röda, röda nagellacket i handen och frågar henne – medan hon tittar på inköpslistan som hon håller i handen – om du kan

lägga det röda, röda nagellacket i kundvagnen, tittar hon fortfarande upp häpet, frågande. Med varmt, senapsgult lackade naglar sänker hon papperet från ansiktet. Och du säger fortfarande att nej, det var inget, jag vet inte varför jag, utan att avsluta meningen och lämnar tillbaka det på sin plats innan hon hinner svara.

Det är en måndag samma år vid samma ålder och ni passerar citronträdet som inte borde kunna överleva Sveriges klimat men ändå står där på innergården på väg mot skolans ytterdörrar. Inga av de yngre barnen plockar på bladen eller klättrar i grenarna den här gången, för vaktmästaren är där med sina trötta ögon och sitt trötta ansikte. Ni gjorde aldrig något mot trädet när ni var i deras ålder, för Julia jämförde det alltid med att sparka på en kattunge. Hon hävdade att citronträdet är vaktmästarens lycka här i världen – vilket det var – och att göra något som riskerar dess säkerhet bara är ondskefullt. Och när du går där bredvid Julia och Kevin, som ni mötte vid gångvägen, är du inbjuden i en konversation du inte deltar i:

»Tänk att vi går ut nian om nästan fyra år.«

»Menar du inte tre?« Julias röst, där men samtidigt i distans.

Kevin, tyst en stund, innan han ler och säger: »Nej, fyra, för jag kommer antagligen att faila mattan.«

och senare

»Du kan inte använda det som en ursäkt för evigt.« Julia, skrattande mellan orden.

Och Kevin som skämtar tillbaka: »Men du kan använda det som en ursäkt för en livstid.«

Och du vet inte vad de pratar om och de märker att du är tyst, undrar, och du säger att du, eh, dagdrömde bara. Och det är sant, delvis, för det är ju en dröm, en dröm om att bara få leva sitt liv.

Det är temadag och folk ställer så många frågor men aldrig den de borde (hur mår du?), undrar vem ni är utklädda till. Julia svarar: »Jag är Hermione« och Kevin säger: »Jag är Ron« och folk frågar om det var planerat och Julia blir generat röd i ansiktet och säger nej. Du är iklädd höga klackar och klänning som du fick låna (okej, snodde) från din mamma och du spexar, skämtar, men vill svara att jag är någon som är närmare mig själv än förut. Lärarna ler mot dig under lektionerna och dina klasskamrater dunkar dig i ryggen, vana vid din humor som Julia brukade säga kunde lysa upp hela planeten, när ni var små, när ni gick på dagis tillsammans; när du kunde välja den lila spaden utan att någon brydde sig. Och när vikarien tar närvaron och läser upp Kevins andra förnamn, Romeo, och han generat svarar att det inte är hans tilltals-

namn blir hela klassen spánt tyst. Några kväver skrattet, någon viskar, men du kan inte titta på Julia menande, för någonting känns fel. Vad du än gjorde kändes det alltid lite, lite fel.

Du går i åttan nu och du har fått låna Monikas röda, röda nagellack. Och även om den högra handens naglar är skrapade och färgen vittrar och är utanför kanterna på huden, är den andra handen blänkande och du mår så bra. Men du betalar med kort nu inne i mataffären, eller allra helst via självbemanningen om kön inte är för lång. Då behöver du inte snudda vid kassörens hand när du överlämnar sedlarna eller visa dina lackade naglar när du sätter i kortet. Då behöver mikrosekunden när frågetecknet hänger i luften och du vill säga allt om du hade kunnat, om du hade fått, inte ske.

Och när du kommer hem efter att ha varit hemma hos Julia en dag och hon har lyckats fixa en perfekt eyeliner åt dig efter sina fyra försök, tar mamma med dig till vardagsrummet när din lillasyster har somnat. Din pappa som sitter i soffan säger att han älskar dig väldigt, väldigt mycket. Och du ser på dem att de likt alla andra undrar om du vill vara Tamara istället för Tobias, om du skulle kunna vara kär i Kevin istället för Monika. Men du vill bara bära svart, svart eyeliner och rött, rött nagellack och

kanske den där kiltrutiga kjolen du såg i affären men visste att du aldrig skulle köpa.

För i samma värld där vi har åkt till månen är gravitationskraften som håller dig borta från att bära nagellack på ett vis nästan större, nästan tyngre.

De är snälla dina föräldrar, och när du säger att jag älskar er också menar du det verkligen. Du säger att du är trött och borde gå och lägga dig och god natt och när du skyndar dig uppför trappan ser du din mammas blick när du frågade om nagellacket den där gången i mataffären. Innan du lyckas somna undrar du om de någonsin kommer att fullt kunna förstå.

Annan dag, annat tillfälle, samma liv. »Förstår du?«

Du rycker till där du sitter och lutar dig vagt i din stol. Det är Julia som undrar, men du vet inte vad hon pratar om.

»Va?«

Hon ler. »Boken som du håller i.« Hon lutar sig fram och knackar på bokomslaget, samtidigt som hon knackar på ditt huvud och skapar ett ihåligt ljud. Du skrattar – ni är tillräckligt nära för att veta att hon egentligen inte menar det.

»Jag vet inte hur jag ska förklara det, men jag tycker

om det hon försökte säga om att hon kan försöka berätta en historia. Försöka, ge den all den respekt och välvilja hon har, men samtidigt hoppas att läsaren förstår att det inte är hennes berättelse att berätta. Att hon inte har upplevt det utanförskapet som huvudkaraktären har, att hon försöker sitt bästa men nog kommer ha fel på sina ställen. Och att om hon prisas för sin öppensinnighet idag kommer man kanske inte att hålla med om sjuttio år, när samhället har kommit längre. Förstår du vad jag försöker säga, eller låter jag alltför osammanhängande? «

Du nickar. »Jag tror att jag kan förstå. Men det finns någonting annat du har missat.«

Julia, lutandes tillbaka. »Jaså?

Du lägger upp benen i soffan. »Sättet bikaraktären försökte vända något dåligt till något bra, som en metafor för det huvudkaraktären gjorde, skapade. »När livet ger dig citroner ... < «

Julia som nickar instämmande. »Det får mig nästan att tro att jag kan lyckas också. Kanske kan jag lyckas läsa fysik på universitetet när jag blir stor. Om jag kommer in.«

»Det kommer du.« Ingen av er visste säkert ännu, men det gjorde hon, direkt efter gymnasiet.

I hennes mörkgröna Kånken-ryggsäck sticker det upp ett exemplar av samma bok som du läser och du vet, du vet att hon tog sig tid att läsa den för din skull. Du inser

det nog inte riktigt, riktigt än, men Julia och Kevin är de som kommer att förbli dina riktiga vänner genom åren. För första gången känns allting bra, för det känns nästan som om ingenting saknas.

En sen utekväll under hösten i nian – för betygen gäller ju inte riktigt, riktigt än – hjälper du Monika in i en taxi. För även om du inte tycker om henne med den pirrande känslan i magen längre vill du inte låta henne gå med sina vacklande steg mot busshållplatsen. Innan taxidörren stängs och bilen åker iväg säger hon:

»Jag har sån tur som har dig. Jag har alltid velat ha en gay best friend.«

Du vet inte vad du ska svara, för du tänker på vad hon sa innan sina fyra öl. När det var fem personer som stod i en cirkel, när det var en alldaglig konversation som slutade vara alldaglig. »När jag först träffade dig trodde jag att du gjorde dig till i sättet som du pratar, att du fejkade. Sättet du viftar med dina händer, tonen i din röst och när du säger >you go girl<. Men damn, du är rolig«, säger hon. »Damn, du klär dig bättre än de flesta killar. Fast de starka färgerna är lite för mycket för min smak«, säger hon. Och hon skojar bara. Och du ville säga att du ångrar bara att du inte stannade hemma men konversationen driftade iväg till något annat samtidigt som allt du blev i

deras ögon var en kategori. Tobias eller Tamara, Monika eller Kevin; som alla andra killar i din klass fast med nagellack. Kanske är det ett och istället för eller. Du vet inte. Du måste inte. Kanske borde du ha åkt till Julia och Kevin och hennes föräldrar och deras tacokväll.

När vårterminen kom och du skulle till släktfesten stod du där i hallen och väntade på de andra i dina låga, svarta, glittriga klackar. Och när Julia såg bilden du skickade sms:ar hon tillbaka nästan på direkten. Och hon tycker om bronzern, den är on point. Du har lite vax i håret och du är bättre med eyeliner nu, eller du tror det i alla fall, för Julia säger att den är så perfekt att hon skulle kunna gråta och du kan av någon anledning inte sluta le. Pappa kommer nerför trappan, även han i slips och kavaj. Och trots att han inte är förvånad längre och har gjort klart för dig att både han och mamma inte har något emot det, säger han:

»Jag tror att farmor inte skulle ... Du vet hur hon är.«
Och du förstår vad han menar – kanske mer än vad du orkar, energin börjar ta slut – och går in i badrummet och tar bort eyeliner och foundationen och resterna som virvlande spolade ned i handfatet. Och när du sitter i baksätet i bilen hem och Julia frågar efter en till bild, undrar om eyeliner höll sig i regnet som ni hoppades på, svarar du att du hade tur att det inte regnade.

Nu är det tre veckor in på terminen i din nya skola i ditt nya gymnasium i början på det du vill ska vara ditt nya liv. Och Kevin och Julia är där, olika program, men fortfarande fredagar efter skolan eller en konversation i korridoren bort. Och du undrar om det kommer att bli en för stor förändring, en sådan som alla märker, en sådan som ger blickar, men Kevin säger att han och Julia kommer vara där. Och när han säger att Julia kommer att försvara dig på samma sätt som en förälder som skyddar sitt barn kan du inte låta bli att skratta, för ni alla tre vet att det är sant. Så nästa dag går du i dina höga, höga klackar och det röda nagellacket och en perfekt eyeliner uppför skolans trappor. När du kommer in i hallen är det tyst. Och kanske var du aldrig rädd för vad folk skulle säga, utan för vad de inte skulle säga och frågorna du aldrig skulle få höra högt. Men sedan ser du Julia där, och Kevin bakom henne, och hon cirkulerar kring dig ett varv och tar sedan ett kort som om det var din första dag i skolan någonsin. Kevin skrattar, älskar hennes förtjusning såsom bara han kan och du skrattar du med. De håller varandra i handen. Äntligen.

Och du tittar på det röda nagellacket som omsluter dina naglar med ett lätt, blankt lager. Du hade gått mot självbemanningen med nagellacksburken när hon tog den ur dina händer. Och den här gången var det du som var för-

vånad, häpen, som inte hann svara innan den lades tillbaka. Hon log, antingen fasansfullt eller snällt, du visste inte ännu.

»Det kan hända att jultomten har lagt en förpackning på ditt skrivbord.« Det var månader kvar till jul. »Det kan också hända att tomten, ehm, råkade fylla i 10 istället för 1 när vi, jag menar han, beställde det åt dig«, sa hon och strök dig på kinden med baksidan av sin hand. Naglarna hade samma bekanta, senapsgula nagellack som du älskar. Det var då du visste att det var ett snällt leende hon bar.

Med Julias hand i sin ger även Kevin dig sina komplimanger, tar dig tillbaka till nuet. »Hörde du förresten att citronträdet är borta?« frågar han. »Min lillasyster sa det. Det höll på att välta in i fönstret när det blåste så mycket, vaktmästaren var tvungen att hugga ned det.«

Och du är på vippen att säga att fan vad det är synd – för det är det på ett sätt bara elever och personal från den skolan kan förstå. Men sedan ler Kevin och säger:

»Han har skaffat eget, en butik. Online också. Lemo-nade och botanik. Jag har hört att det går riktigt, riktigt bra.«

JURYNS MOTIVERING: Vad står ett rött nagellack för? Kanske fest, färg eller en hel identitet. Den bredden lyckas författaren förmedla genom en rad starka scener och en smart twist i den här novellen. Läs och känn!

NANNA MIKKELSEN

Den bästa dagen

DET HÄR ÄR kanske den bästa dagen någonsin. Smaken av det ljumma vattnet blandat med löv som fallit från trädet ovan: det är den mest utsökta drickan i hela världen. Du har det metalliska från zinkbaljan, där vattnet legat i en vecka. Du har den gröna, fruktiga bismaken från de späda löven och blombladen som skakats av i vinden. Du har den dammiga känslan av askan, som fortfarande ligger tjock i luften, flera dagar efter det som skett. Jag gräver mina hovar djupare ner i leran, tar ännu en djup klunk. Människorna vet verkligen inte vad de missar. Långsamt öppnar jag ögonen, viftar bort en fluga med svansen. Det är en dimmig morgon, dimman ligger som ett täcke mot marken. Eller är det vi som ligger mot morgondiset? Jag vet inte och jag vill inte tänka på det. Min hjärna är väldigt liten, och den klarar inte Stora Tankar. I alla fall inte många på en gång. Och just nu är jag faktiskt upptagen med den stora vattenupplevelsen, så jag kan inte riktigt tänka på de fysiska dimensionerna av dimma. En liten ko

kan inte förvänta sig ha svaret på allt.

Kyrkklockorna ringer inte nuförtiden, men jag vet ändå att det är dags att återvända till stallet. Solen har stigit upp över de bortre husen, hon liknar ett stort rött öga mot de svarta ruinerna. Hon blinkar vänligt mot mig där jag går, klappar mig på mulen med sina strålar. Hon ser mig gå på den stig jag gjort i askan, min alldeles egen stig! Jag skuttar till, så att askan flyger omkring mig när jag landar. Lämnar en fläck med bara kolsvart lera. Kanske kommer det växa gräs där någon gång. Hur lång tid tar det för gräs att växa fram? Och hur lång tid tar det för hus att växa upp igen? Jag hoppas det inte tar så lång tid, för mitt stall är just nu bara resterna av ett hus. Murarna, som en gång nådde över människornas huvuden, når mig nu bara precis till min skuldra. De brukade vara röda, lika röda som oss kor. Nu är jag nästan lika röd mot den svarta väggen som solen mot de svarta ruinerna. Det gör faktiskt ingenting. Jag tycker om att vara solen.

»Jag är solen, jag är solen«, sjunger jag medan jag lägger mig ner i den sträva halmen. Luften är fuktig, dimman här är lika tät som ute i hagen. Min päls är full av aska, den klibbar mot min hud. Jag försöker skaka av mig den. Ute i byn är allt grått och svart: stigarna, skyltarna, blommorna, husen. Jag vill inte vara grå. Jag vill vara som solen. Jag lägger mig ner, rullar mig i halmen, runt, runt,

runt, i väntan på att solen ska stiga så pass högt att jag kan ha ögonkontakt med henne igen, även om jag ligger här nere.

»Ursäkta.« En pipig röst bredvid mitt öra får mig att stanna upp. »Ursäkta, men vad håller du på med?«

»Tar bort askan«, svarar jag, klipper med öronen. »Har du smakat vattnet i baljan?« Jag rullar över på sidan, hör ett förskräckt skrik från rösten när jag får leran att skvätta omkring mig.

»Nej, det har jag inte.« Den försöker skaka gyttjan av sig. »Aldrig någonsin!«

Rösten är en konstig liten päronformad sak. Alldeles grön är den, med två små spretiga rosa ben som den använder för att sprätta i marken. Näbben är en ljusgul, konstigt kort stump och ögonen liknar två små svarta knappnålar som någon tryckt in i skallen på den. I sidan har den två klumpar med fjädrar, som skulle kunna användas för att flyga, men den verkar vara alldeles för lat för det. Rösten säger att den är en fågel, fast det tror jag inte stämmer. Fåglar är större, svartare, har större vingar. De äter maskar. Den här »fågeln« äter bara solrosfrön och bröd och den är så liten att den hade kunnat krypa in i mitt öra. Men den säger att den kan sjunga, som en fågel, så jag litat på den. Och så är »fågeln« den enda som är kvar.

»Det är nog kanske den bästa dagen någonsin«, säger jag. »På grund av vattnet i baljan. Och solen! Hon är på väg upp.«

»Det här är inte den bästa dagen«, fnyser fågeln. »Det är ingen bra dag alls!« Den kryper upp på min rygg, och fortsätter prata: »Jag kan inte sjunga! Du vet, jag brukade uppträda, varje kväll. Efter middagen samlades de kring mig, alla människorna, både de stora i ebentholtsvarta kostymer och de små i himmelsblå kjolar. De satt ner framför den gnistrande brasan, och lyssnade, bara på mig! Min röst hördes i hela huset, gick från rum till rum och kunde få även den tröttaste att stiga ner till vardagsrummet, få även den mest sorgsna att le, den vissnaste blomma att växa och ...«

Jag ger den ett bestämt slick på ryggen för att försöka få bort lite av leran. Den flaxar irriterat med vingarna. »Vad ska det där vara bra för?« Jag blinkar bara mot den lilla gröna fläcken på min röda hud. »Men om du kan göra allt det där, varför är du då så ledsen?«

»För att ...« Fågeln lägger sig ner på rygg, suckar. »Jag har ingen publik.«

»Publik?« Jag viftar med öronen. »Jag kan vara publik. Jag är publik.«

»Jo, men ...« Fågeln skruvar på sig. »Publik behöver ha två ben.«

»Två ben?« Jag ser ner på mina fyra, prydligt vikta under mig.

»Två ben.« Fågeln nickar, kryper upp på mitt knä. »Exakt. Och du har fyra, så det går inte för sig. Publik måste ha två ben, så är det.«

Mitt huvud värker lite. Jag är ganska så säker på att det inte är helt rätt, men jag vet inte tillräckligt mycket om publik för att kunna argumentera emot. Dessutom har en annan tanke börjat ta plats i mitt huvud, och den knuffar liksom undan allt annat.

När jag reser på mig, tumlar fågeln ner på marken med en låg duns.

»Vart ska du?« ropar den efter mig, medan jag långsamt släntrar ut ur stallet.

»Hitta publik«, svarar jag, ser mig över axeln. »Hänger du med?« Två ben. Publik ska ha två ben. Två ben.

»Ska du inte mjölkas eller nåt?« Fågeln skuttar efter mig, så snabbt den kan med sina två små löjliga ben. »Ko!«

Solen värmer ruinerna. Glassplittret glimmar i solen, och på marken ligger vita blomblad, fallna från träden. Det börjar bli varmare, och dimman drar sig långsamt bort. Eller är det vi som går iväg från diset? Jag vet inte, men jag vet att jag går på rosor, omgiven av stjärnor och med en gnistrande slöja efter mig. Askan dansar i luften

och fågeln kryper upp och gömmer sig bakom mitt öra, jag bara frustar bort dammet och fortsätter gå.

»Vart ska vi?« frågar fågeln, borrar sig längre in bakom mitt stora ludna öra.

»Inte helt säker.« Jag stannar upp framför vad jag tror var kyrkan. Tornet har rasat, och ligger utsträckt på marken, som om det solar. Inuti, glimmar altaret med sina ljusstakar och silverstatyetter. Människornas gud har fallit raklång. Jag minns att jag gått förbi här förut, korsat det här torget där kyrkan nu ligger, gått ut på andra sidan och ...

Publik har två ben. Framför oss ligger resterna av ett hus, där skorstenen trillat av och fallit ner som stensplitter mot marken. Doften av bränd halm sticker i näsan, men den lilla muren som omgärdar husets innergård tycks vara oförstörd. Fortfarande klättrar rosor över tegelstenarna, fortfarande är blommorna lika röda som solen. Jag sträcker mig fram för att smaka på dem, men stannar. Vädrar. Doften från blommorna är mjuk och len. Som päls. Eller honung.

Publik har två ben. Just det.

Vid sidan om rosenbusken finns en liten dörr i muren. Jag buffar upp den, den glider långsamt upp med ett högt knarrande som skär i den tysta förmiddagen. Gruset un-

der mina hovar blir en liten, knastrande applåd när jag försiktigt kliver in på innergården. Trädgårdsmöblerna ligger huller om buller, och på ett bord ligger en halväten bulle som någon glömt. Fågeln skuttar glatt dit och börjar undersöka den hårda brödbiten, men jag går med snabba steg mot inhägnaden i andra änden av gården.

»Det var som attans«, mumlar jag, petar på det glänsande nätet.

»Vaddå?« frågar fågeln, med munnen full av smulor.

»Ser du vad det där är?« frågar jag, pekar med hoven.

»Ett hål. In under stängslet«, svarar fågeln mellan tuggorna.

»Ett hål in under stängslet till hönsburen«, fortsätter jag. »Det är inte bra.«

Det ligger en ensam, vit fjäder på marken.

Jag hoppas att hönsen hittat en massa små spadar i deras storlek och sedan grävt sig ut. Kanske tröttnade de på att vara kvar här. De kanske inte kunde se solen från deras lilla bur, och de hade ingen balja med vatten eller halm att lägga sig i. Kanske är de ute i skogen nu, ligger och kuttar allihop, putsar varandras vita fjädrar och dricker dagg från grässtrån.

»Räven har fått mat i alla fall.« Fågeln skuttar över till mig. »Var ni nära?«

»Inte särskilt«, säger jag, snörvlar till. »Tänkte bara

att de kunde vara en bra publik. Till dig. Så att du också skulle ha en bra dag.«

»Åh.« Fågeln ser ner på marken. »Men du, det hade ändå inte funkat. Du vet ...« Den kliar sig under vingen.

»Publik måste ha fingrar.«

»Fingrar?« Jag ser ner på den, vrider på huvudet.

»Fingrar.« Fågeln smacker med näbben. »Fingrar, just det ja. Så höns går inte.«

»Fingrar ...« Jag tänker. Jag känner hur det knakar. Det nästan gör ont i huvudet, för jag har en annan tanke som håller på att krocka, som jag inte vill tänka på just nu. Fingrar ...

Jag vet precis vart vi ska gå. Vi brukade gå förbi, när vi skulle gå till en annan hage. Genom staden brukade vi vandra, alla på ett led. De brukade leda oss, människorna, och se till att vi inte krockade med människor eller hästar eller något annat läskigt. De lovade att inget ont skulle hända oss. De lovade hönsen samma sak, när de stängde in dem. De lovade att beskydda.

Fågeln och jag är på väg igen, vi följer samma stig som hela flocken gick.

Kvar på innergården ligger bara trädgårdsmöblerna, och den lilla vita fjädern.

Solen ser på oss, hennes blick känns varm mot min päls. Hon ser oss röra oss genom staden, över kullerste-

narna, genom askan och in i ännu mer aska. Hon ser mina steg bli tyngre, min svans sloka och hur fågeln kurar ihop sig bakom mitt öra igen. Och hon värmer mig, tills jag kan gå lätt igen.

Framför ett hus stannar vi. Inga rosor. Bara en fasad i trä, som nu är förkolnad. Glaset i skyltfönsterna är splittarat, och mannekängerna ligger huller om buller. Dörren står på glänt, och jag tränger mig in i den smala dörröppningen. Dammigt solljus letar sig in genom fönsterna, får hyllorna att kasta skuggor över de mörka träväggarna. Fågeln hoppar ner från mig, kollar med stora ögon runt på alla paketen.

»Här borta«, säger jag, går försiktigt mot mannekängen. Jag ser på den livlösa dockan, förstår inte riktigt hur den ska likna en människa. Människor är mjuka. De har ögon. Och de pratar, hela tiden. Den här är bara helt stilla. Försiktigt tar jag loss föremålet som varit på dess hand, håller det mellan mina tänder.

»Den här har fingrar.« Jag spottar handsken på marken framför fågeln, som försiktigt pekar på den med ena foten. »Men jag vet inte helt ...« Jag känner en rysning i magen, djupt nere, kanske tredje eller fjärde magen. »De säger att sådana här görs av läder, som i själva verket är ...« Jag lutar mig fram, viskar: »Koskinn.«

Fågeln skakar på huvudet, kryper försiktigt in i hand-

sken. »Det är en myt«, säger den. »I själva verket är de gjorda av bläckfiskar.«

»Bläckfiskar?« Jag nosar på handsken. »Vad är det?«

»Bläckfiskar är små fiskar som lever i havet. De har åtta ben, det är fingrarna i handsken.«

»Åtta.« Jag räknar noggrant efter. »Men den där har ju bara fem.«

»Man hugger av de tre sista, förstås.« Fågeln kommer ut ur handsken, skuttar bort till mig. »Det är ganska så uppenbart.«

»Ja, det är det.« Jag ser på fågeln. »Men gör det ont på bläckfiskarna då? När man hugger av armarna? Känner de det?« Jag flyttar vikten från en hov till en annan. Jag har en sån konstig känsla i fjärde magen, som inte går att placera. »Varför gör saker ont egentligen?«

Fågeln tar ett djupt andetag, lägger sin vinge på min mule. »Det är en väldigt stor fråga.«

»Som kräver en Stor Tanke«, mumlar jag, slickar mig om nosen, ser fågeln i ögonen. »Men funkar den som publik?«

»Tjaaa ...« Fågeln skruvar på sig. Ser på resterna av bläckfiskarna. De ser ledsna ut, slokar med de armar de har kvar. »Publik behöver ha ... långt hår. På huvudet.«

»Långt hår?«

»Långt hår.« Fågeln nickar. Den lutar sig framåt, ser

på mig med sina små knappnålar till ögon. »Vet du vart vi kan hitta det?«

Jag funderar. Fokuserar. Tänker bara på det. Långt hår. Människorna brukade ha långt hår. De brukade ha långt hår som de gjorde blomsterkransar till och ibland brukade de göra en till mig också och knyta blommor runt min svans och sedan ... Långt hår. Vi måste ha publik. Så att fågeln kan få en bra dag. Den nog kanske bästa dagen någonsin.

Och så går vi igen. Allt vi gör är att gå nuförtiden. Går från stallet, till baljan, runt i byn och tillbaka. Gå och gå medan vi nosar efter gräs och gör stigar i askan. Jag ser upp mot himlen, på en strimma av moln, och undrar vart de andra korna går nu. De sa att de skulle gå någon annanstans. Ut i skogen. För det fanns ingen anledning att stanna. Nu när allt bara var aska och ingen kom för att mjölka oss. Jag har en så konstig känsla i fjärde magen. De sa att de inte skulle låta något ont hända oss. Jag minns en blomsterkrans, gjord av röda blommor, lika röda som solen. Alla byggnaderna är som svarta skuggor, askan sticks i mina lungor. Jag minns lågorna, lika röda som rosorna och solen och jag vill inte tänka mer. Publik har långt hår. Och vi når ett hus, på andra sidan byn, när vi gått över aska och kullerstenar. I utkanten, just där byn börjar bli skog står huset, eller ruinen av det. En gång i tiden fanns

det höga tegelmurar, ett tak som glänste i solen, stora fönster in till balsalar och matsalar, och buskar som liknade djur men inte var det. Nu är allt som är kvar sot. Och så stålgrinden, som svänger fram och tillbaka i vinden.

Fågeln klättrar upp på min rygg, trycker sig mot min varma päls. Den säger ingenting när jag försiktigt trycker grinden till sidan, kliver in i den svarta trädgården. Om jag rör något kommer det falla ihop, och askan kommer flyga bort med vinden. Jag går så försiktigt jag kan, ser noga var jag sätter mina hovar, för att inte förstöra något mer. En gång i tiden brukade det bo människor här. Jag brukade se på dem, från hagen i utkanten av skogen, och de brukade se på mig. Sedan gjorde de blomsterkransar åt mig. Nu öppnar jag försiktigt den en gång gröna ytterdörren med min hov, kliver in i huset. Jag kan inte föreställa mig hur det en gång var, för kor är inte i sådana här hus. Men under dammet på golvet syns fortfarande ett schackrutigt golv, och mitt framför mig ligger en krossad ljuskrona, med sina kristaller spridda som stjärnor över natthimlen.

»Det brukade vara mycket finare här«, suckar fågeln, lägger sig ner mot min hals. »Mycket finare.«

Jag tror att den blundar. Medan jag går över kristallhavet gömmer den sig. Jag bär den förbi väggar som en gång burit porträtt, över glasskärvor som glimmar under

mig, förbi gardiner som varit blå som himlen och krossade fönster som låter solens röda ljus försiktigt leta sig in i varenda mörk vrå. Jag kan inte rummen, jag vet inte vem som bodde här, och jag har en konstig känsla, som gnager djupt nere. Jag går över röda droppar på marken, små solar i askan. Men fågeln måste få sin publik. Publik har långt hår.

»Här.«

Inne i rummet luktar det sot. Jag ser skelett av sängar, brända böcker, en fågelbur med vidöppen dörr, resterna av ett dockhus. Flagnande ljusblå tapet, med gröna fåglar på. Samma tapet i dockhuset, med dess små möbler. Och i huset ligger dockorna, med sina små smälta vaxansikten och sotiga kläder. Bara en av dem har en liten tuss blont hår kvar. Jag lyfter upp den i kjolen med mina tänder, lägger den försiktigt på marken framför mig.

»Den här har långt hår«, säger jag så tyst att det knappt är ett ljud. Fågeln hoppar ner från min rygg, ser på den lilla dockan med det smälta ansiktet, tar ett så djupt andetag som en liten fågel kan ta.

»Minns du när de kom.« Den ser upp på mig, dess spegelblanka ögon möter mina.

»Funkar den där som publik?« frågar jag.

»Minns du när de kom, eller har det redan försvunnit ur ditt huvud?« fortsätter fågeln, tar ett steg närmare

mig. »Minns du när de kom? De där andra människorna, med facklor och svärd. Minns du? Månen var alldeles vit, och sedan var allt bara rött och svart. Eld och aska.«

Jag vänder bort blicken. Mina magar vänder på sig, rör sig runt. Kommer tankar egentligen från hjärnan? Jag vill hellre tänka på det, annat ryms inte i mitt huvud.

»Minns du hur alla sprang, hur de bara tog vad som var närmast dem, och sedan sprang? Bort från det onda?«

»Funkar den här som publik?« frågar jag, flyttar vikten från ena hoven till den andra. »Bara svara snälla, funkar den som publik?«

Fågeln lägger sin lilla vinge på min stora mule. »Minns du när de lämnade oss?«

Jag snörvlar. »Det ryms inte i mitt huvud.«

Det får inte plats. Det går helt enkelt inte in. Allt som får plats är solen och blomsterkransar och rosor och glassplitter och fjädrar och så vattnet från zinkbaljan. Smaken av vatten som är smutsigt för att det inte finns någon som byter ut det.

Det får inte plats. Det är ingen Stor Tanke, det är något annat, som varken ryms i hjärnan eller mina magar eller någonstans i hela mig. Jag är bara en liten ko. Jag kan inte ta in hur mycket som helst.

Fågeln klappar mig försiktigt på mulen med vingen. Långsamt, mjukt. Mina tårar liknar glasskärvor när de

glider nerför kinderna.

»Varför sa du sådär?« mumlar jag. »Det skulle ju vara en bra dag.«

Den svarar inte, kramar bara. Den är så liten, och luktar så illa, men nu, just nu känns den som solen.

Jag blundar. Andas.

»Den funkar bra som publik«, säger fågeln till slut. »Dockan. Den har långt hår.«

»Vad bra.« Jag öppnar ögonen. »Kan du sjunga nu då?« Fågeln skruvar på sig, men jag avbryter den innan den ens har börjat. »Nä, du måste ha rätt scen.«

Fågeln kryper upp på min axel. »Tar du oss dit då?«

Jag nickar, plockar upp dockan.

Solen sjunker långsamt ner bakom skogen medan jag går. Jag sätter ena hoven framför den andra, känner hur tunga mina andetag är, hur min päls är alldeles dammig och hur min mage kurrar. Det här är inte den bästa dagen, men den behöver inte vara det. Solen håller på att gå hem, hon ska gå och lägga sig. Min kropp är så tung, jag vill bara lägga mig ner i den blöta gyttjan, rulla runt tills jag är lika svart som husen. Jag vill inte vara solen. Jag är ingen sol. Jag är en liten ko. Men jag fortsätter gå. Bort från byn. Från askan, in i det daggvåta gräset i skogen. Bakom mig finns spillrorna av hus, framför mig står stammar som sträcker sig upp mot himlen. Eller är det himlen som

sträcker sina fingrar ner mot träden? Vinden från skogen är kall, frisk. Doften av barr sticks i mina näsborrar, och jag stannar upp, skakar på mig. Vinden bär bort askan i min päls, allt det gamla, snart kommer den svepa med sig hela byn.

Det är bara jag och fågeln som är här. Och vi rör oss bort. Upp för en kulle, tills träden glesnar och jag vadar i gräs som når mig till hornen. Strävt, grönt. Det kittlas i pälsen. Små djur kravlar mellan bladen, surrar kring mig, och jag viftar bort dem med svansen. Fågeln kurar ihop sig bakom mitt öra, vaggas av mina stadiga steg. Snart är vi uppe vid krönet, ända uppe vid molnen.

»Dags att stiga av«, säger jag, dumpar dockan framför mig och låter fågeln hoppa av innan jag lägger mig ner.

Nedanför oss ser vi ett hav av gröna träd, som prasslar i den stilla vinden. De pratar med varandra, om allt de sett och hört, om solen, om stjärnorna, om månen. De liknar blommor nästan, blommor som man kan plocka. Fläta in i svansen. Jag undrar hur de smakar. Och som en ö, mitt i det gröna havet, ligger byn, en svartbränd prick. Som ett hål, rakt ner i ingenting. Jag ser alla de små husen, bara spillror nu, det fallna kyrktornet, de små kullerstenarna, mitt stall, och om jag kisar, zinkbaljan. Alla färger har försvunnit, det är bara svart och grått. Som om någon tappat en stor droppe bläck mitt i det gröna. Nere i byn är det

tyst, men här uppe hör vi alla syrsorna, som spelar så högt de kan.

Ibland undrar jag, när frågan ryms i mitt huvud, om människorna såg sig om när de lämnade, om de tänkte på mig.

Fågeln, som nästan lyser mot det mörka gräset, lägger sig mellan mina framben, med huvudet lutande mot mitt knä.

»Ska du inte sjunga?« frågar jag. »Du har ju publik nu.«

»Hmm. Ja.« Fågeln skuttar lite närmare. »Men du.«

»Men jag.« Jag sträcker ner mitt huvud till den, och den lägger sitt lilla huvud mot min kind.

»Du får sjunga med.« Den kryper upp på min axel. »Så fler hör. Vi sjunger. Tillsammans.«

Och det gör vi. Så högt som vi bara kan. Vi sjunger för dockan, som ler över hela sitt smälta ansikte. Vi sjunger för solen, som nu har gått och lagt sig. Vi sjunger för hönsen, var de nu är. Vi sjunger för rosorna och bläckfiskarna och de andra korna. Vi sjunger för stjärnorna, som tittar fram och för vinden, som bär med sig doften av dagg. Vi sjunger utan publik, för vi är de enda här, och vi sjunger för människorna, så högt vi kan, för de lämnade oss kvar.

»Det här är«, säger fågeln till slut, alldeles hes, »kan-ske den bästa dagen någonsin.«

Och jag känner att det är en Stor Tanke på gång, en tanke som inte ryms i en liten kohjärna; den fyller hela mitt hjärta och jag känner den, på det yttersta av tungspetsen, som den metalliska smaken av vattnet från zinkbaljan.

JURYNS MOTIVERING: Det här är något så ovanligt som en ljus dystopi. Författaren besjalar djuren i en tillvaro där människan har försvunnit. Högklassig novellkonst.

ALICE NYLANDER

Blunda så ser du

TILLSAMMANS SLOG VI oss ner på parkbänken. Den som stod lite avskilt under gatlyktan, strax intill strandkanten. Du satte dig först. Jag satte mig bredvid. Rimfrosten bet i våra kinder och vi kunde båda känna doften av vinter som stack i våra näsor. Det var en stjärnklar stilla kväll.

»Har du tänkt på att Karlavagnen påminner om en gammaldags grötslev?«

Jag kunde inte hejda orden som slank ur mig, men du satt bara avvaktande. Lite förvånad och väldigt nyfiken. Du sa till mig att det inte var något du tänkt så väldans mycket på, men att det låg någonting i vad jag sagt. Sedan lyfte du blicken mot stjärnhimlen och bad mig att berätta mer.

»Säg mig vad du ser«, sa du.

Så jag berättade för dig, vad mina ögon berättade för mig.

»Jag ser stjärnor. Och jag ser trädens nakna armar som sträcker sig efter dem. Fast de är inte riktigt nakna«, avbröt jag mig själv. »De ser snarare ut att vara

pudrade med florsocker och kantade med kristyr, som pepparkakor. Och bredvid dem ser jag gatlyktornas klotrunda sken.«

»Som små eldar«, fyllde du i, utan att vända blicken från himlen.

»Som små eldar«, medgav jag.

»Jag ser sjön som ligger stilla. Inte frusen, bara i vila. Som om den sov. Och jag kan se månen som speglar sitt ansikte i dess spegelklara stillhet.«

Vi satt tysta ett slag innan jag fortsatte: »Frost. Både i gräset och på vägen. Det ser ut som om hela världen vore frusen.« Det var inte bara det att jag såg frosten framför mig. Den kändes i varje muskel och varje inandning. Den hördes i varje steg. Frosten kändes helt ner i lungorna och den kyliga smaken av sen vinterkväll dröjde sig kvar i munnen.

»Som om någon strött stjärnstoft över världen«, sa du där du satt på bänken. Med ansiktet riktat upp mot de tusentals ljus som såg ner på oss från natthimlen.

»Kan du också se det?« frågade jag.

Du nickade sakta. Eftertänksamt, som om du väntade på att bilderna skulle ta form. Du skrattade inte, men du log.

»Ja. Jag ser det också.«

Du berättade att du såg stjärnor i gräset. Likt kristaller

som spreds med vinden. Sakta skulle de krypa ner i vattnet, sa du. I varje djup sjö och grund pöl skulle de skänka stillhet. Du såg frosten som sakta kröp fram över vattnets yta. Men ännu var den inte stillad. Fortfarande sågs ringar på vattnet där en fisk hoppade, berättade du.

Du viskade tyst, som för att inte väcka den värld som sover: »Jag ser snö.«

»Gör du?« frågade jag. Marken må ha varit glittrande vit av frost, men under det tunna lagret av is fanns bara sovande gräs och fridfull sten.

»Blunda så ser du den också«, svarade du.

Så jag blundade.

En ensam flinga föll mot den kala marken. Sakta singlade den sig ner. Den hade inte bråttom, istället rörde den sig fridfullt. Tyngdlöst svävande som en ensam fjäder. Lika vacker och oskyldig som ett litet barn. Så plötsligt var marken vit och sjön frusen. Jag såg det för mitt inre. Orörd snö i drivor och siluetten av en skridskoåkare. Bakom rimfrosten i varje fönster lyste adventsljusstakar och ur alla skorstenar steg rök. Där var inte längre en snöflinga. Istället föll miljoner av dem från himlen, som stjärnor på fall. För mitt inre såg jag den jul som varje barn drömmer om. I den drömvärlden ville jag stanna. För verkligheten var bara kal och kylig, men din röst förde mig tillbaka.

»Det är en sagolik kväll vi får ta del av«, sa du och din näsa lyste röd där du satt på parkbänken. Under månens och gatlyktans sken.

»Visst vore det väl drömligt att kunna stanna här. Just här. På den här bänken. Och få lyssna till nattens viskningar och nynna till morgonens sånger. Att kunna sitta här och höra stjärnorna klinga som vaggvisor för många sovande barn. Att vaka över stillheten. Som den trygghet som vakar över den som sover.«

Du skulle inte vara ensam, sa du. Mannen i månen skulle hålla dig sällskap. Det gjorde mig ändå sorgsen. Tänk om han inte var hemma? Tänk om han gick ut och du satt ensam kvar? Så jag frågade dig om det inte skulle bli kallt och du skrattade tyst. Inte på det där roade sättet, men på det sätt som bara den som ser allvaret skrattar. Jo, visst skulle det bli kallt, sa du då. Det var ju trots allt bara en dröm. Ett önsketänkande. Vi satt tysta.

Det var då ljuset från en ensam stjärna sköt som ett skott över himlen och lämnade ett flyktigt streck av vitt ljus efter sig.

»Ett stjärnfall«, sa jag.

Du ryckte till som om någon slet dig från den plats där dina tankar vandrat ostört.

»Jag missade det«, sa du, men jag skakade bara på huvudet.

»Såklart du inte gjorde. Du satt ju precis här. Önska dig något!«

Du skulle just säga emot när jag tog din frusna hand i min.

»Du vet att jag har rätt.«

Jag frågade om du frös och du nickade sakta. Motviligt. Måhända var det dina frusna händer som tvingade dig. Det gjorde inget för mig. Klockan var sent slagen och i skon hade tårna börjat domna. Där hemma skulle de snart börja oroas sig, men jag ville ändå inte stressa. Ville ge dig denna stund.

»Hör du?« frågade du mig.

»Nej vadå?« svarade jag.

»Tystnaden. Det är som om den lyssnar efter oss.«

Jag log till svar, men det såg du inte.

Jag reste mig upp. Du reste dig långsammare. Du stod stilla en stund. Oseende blickade du ut över sjön. Jag räckte dig den vita käppen, men du tog tag runt min handled och tryckte den tillbaka i min hand.

»Säg inget till de andra«, sa du. Den kvällen ville du gå fri. Fri som förr.

Arm i arm följde vi strandpromenaden. Sakta. Längre utan att säga ett ord. Vi gick där under havet av kristaller som blinkade mot natthimlen och stjärnorna som

glittrade i gräset. Ackompanjerade av frosten som knas-
trade under våra skosulor.

»Vad önskade du dig?« frågade jag till slut.

Du tvekade en minut. Det skulle ju vara en hemlighet,
men du svarade ändå.

»Jag önskar att jag såg det du ser, när du inte blundar.«

JURYNS MOTIVERING: Hur beskriver man en stjärn-
himmel? Denna frågeställning blir avstamp för en dis-
kussion om ordens förmåga att fånga det sinnena upple-
ver. Historiens du och jag må misslyckas med att hitta de
rätta orden, men det gör inte författaren.

EMMA-KARIN

REHNMAN

En ospelad fiol

BEHÖVER VI MER VED?

Nej, det brinner bra. Allt vi behöver nu är en bra historia, så är allt väl här i världen.

Jag har en alldeles särskild historia åt oss i kväll.

Vad handlar den om?

Den handlar om ett instrument som berövats sin musik, och om en pojke som söker efter något med hela sin själ. Och så slänger jag in ett slott, ett slarvigt museum och en instrumentmakare som väntar i trehundra år.

Är vi med? Du och jag?

Självklart är vi med. Vi spelar en väldigt viktig roll i den här berättelsen, trots att vi bara är åskådare. Vi utför till och med ett brott, tekniskt sett.

Du har min fulla uppmärksamhet.

Då vill jag börja i slottet. Det är byggt av granit i syfte att erbjuda skydd och husrum, arbete och nöje åt hundra och åter hundra människor. När vår berättelse tar sin början är slottet öde, men tiden har ändå visat ett visst mått av vänlighet. Kanske för att byggmästaren var en man som visste vad han gjorde, men ännu troligare för att slottet känner en skyldighet att skydda den som fortfarande bor här.

Hur kan slottet vara öde om någon bor där?

För att det är jag som berättar, och då är det också jag som bestämmer. Slottet är övergivet, men i dess hjärta bor fortfarande någon. Vi ska snart träffa honom. Våra steg ekar mot stengolvet i den kolossala entréhallen – det är ett utrymme skapat för trumpeter och fanor, inte två par ensamma fötter. Först när vi har tagit oss upp för den första stora trappan hör vi ett annat ljud. Till en början tror vi kanske att det är inbillning, för det är så avlägset och

inte den sortens ljud man väntar sig att få höra i ett ensligt stenslott. Ändå hör ljudet hemma här.

Det vi hör är sången från en ensam fiol. Det är en enkel melodi, sammansatt av några få ackord. Det låter som en vandringsång, som sena kvällar med ett litet stygn av hemlängtan. Medan vi letar oss fram genom salarna, korridorerna, sovrummen och salongerna växer melodin. Den som spelar tar sig nya friheter för varje gång som temat upprepas. Violinisten söker efter någonting med sitt instrument.

Den sista dörren gör inte mycket för att hålla musiken inne. Nu sjunger själva luften tillsammans med fiolen, och vi andas musik med varje andetag. Vi skjuter upp dörren, försiktigt för att inte skrämma musikern.

Salen byggdes en gång i tiden för att göra rum åt musik i slottet. Den var menad som en samlingspunkt och placerades därför i slottets mitt. Taket, dekorerat med musicerande änglar vars färg nu flagnar, reser sig många meter ovanför våra huvuden. Här finns utrymme för att spela och för att lyssna.

I detta rum finner vi källan till fiolmelodin. En ung pojke står mitt i rummet, mellan axeln och hakan håller han en gammal fiol. Instrumentet är för stort för honom och träet har börjat spricka, men det bekymrar inte pojken. Det finns ingenting i världen som bekymrar honom

just nu, för han har precis gått från att plocka fram ensamma toner ur strängarna till att spela ackord, och det har väckt något i honom; insikten att man kan kombinera tonerna till något större och vackrare har gjort världen större och vackrare.

Är han verkligen alldeles ensam här?

Nej, inte nu längre. Nu är vi här, och vi slår oss ned på golvet framför honom för att lyssna en stund. Graniten stjälar långsamt värmen från våra kroppar, men pojkens leende värmer upp rummet. Han har längtat efter publik. Hans händer har växt snabbare än resten av kroppen, men trots att de är lite för stora för honom hittar han alltid tonerna precis i tid, varje gång. Han spelar sin melodi och leker lite med den. Ett nytt ackord – en ny känsla.

Vi måste gå innan han har spelat klart, för vi har en annan plats att vara på. Den här platsen skiljer sig mycket från det ensliga stenslottet; där är det aldrig någonsin tyst, för det har man inte tid med. På dagarna frammanför bilar och gatumusiker och övergångsställen en oändlig kakafoni med en puls som inte går att återskapa med någon metronom, men som ändå är medryckande på sitt eget vis. Frammot kvällen byts kakafonin ut mot toner som strömmar ur var och varannan byggnad; musiker-

nas passion, nattklubbarnas rytmer, barernas pianon och deras nästan urskiljbara sång. När de möts på gatorna utanför harmoniserar de och gräver sig djupt in i själen hos alla som passerar; om man en gång har lyssnat på stadens nattliga musik kan man inte bli av med den. Till och med när skådespelarna har gjort sitt sista applådtack och gått hem, när festerna är över och bartendern torkar de sista dropparna öl från bardisken så kan man höra några självsäkra toner från en jazztrumpet eka genom morgontimmarna.

I hjärtat av allt detta finner vi ett museum, som med sina otänkbart stora samlingar utgör en närmast perfekt sammanfattning över mänsklighetens historia och dess nutid (samt en liten överblick över dess framtid). Vi är dock bara intresserade av ett enda föremål i hela denna enorma, skinande byggnad.

Om föremål kunde lida av hemlängtan är det mycket troligt att den här fiolen skulle göra det. I trehundra år har den stått i samma glasmonter på samma museum. Strax dessförinnan den placerades i montern hade den strängats av världens främste instrumentmakare, och hade han inte haft den dåliga smaken att vara nittotåre år gammal så hade han kanske hunnit sälja den här fiolen till en violinist som kunde göra den rättvisa.

Det var nämligen så att den här instrumentmakaren

var en av de få lyckligt lottade människor här i världen som hittat och följde sitt syfte. Han insåg tidigt att han kunde ge liv åt vad som egentligen bara var träbitar och lösa strängar. Det var lika mycket hans stadiga händer och detaljseende öga som gav hans instrument deras perfekta, klara ton som det faktum att det var *han* som gjorde dem. Han var gjord för att göra instrument, och därför blev hans hantverk oöverträffliga.

Instrumentmakaren insåg även att när han gav något alldeles särskilt till instrumentet han arbetade på, så gav det honom någonting tillbaka. För varje instrument han tillverkade – och han tillverkade många – så tog han nya lärdomar till sig. När instrumentmakaren hade fått barn och barnbarn och barnbarnsbarn så tillverkade han den fiol som vi ska se på museet av istidsgran och jättelönn, och han la nittiotre år av förvärvat kunskap i dess fogar och strängar och skruvar. Han lackade den med mörk lack och när han testade strängarna kände han den otyglade lycka som bara människor som hittat sitt syfte kan känna. Den största lyckan för honom bestod dock inte i att ha lyckats väl med sitt arbete; den allra största lyckan var att veta att någon skulle njuta av att spela på hans instrument, och att ännu fler skulle hänföras när de lyssnade.

Nu föll det sig så att instrumentmakaren dog strax efter att fiolen färdigställts och tillsammans med fem andra av

hans fioler, alla prydligt installerade i vackra glasmontar, testamenterades den till hans yngsta son. Sonen var visserligen en hyfsat skicklig violinist, men han hade redan ett instrument han gillade och föredrog förmögenheten som sex av hans fars fioler kunde ge honom framför att äga dem själv. De fem andra såldes till högt uppsatta medlemmar av den europeiska societeten – de kunde inte spela själva, men de lånade ut fiolerna till begåvade violinister och njöt av att höra deras musik. Fiolerna fyllde sitt syfte.

Den sjätte fiolen, den sista och främsta, föll aldrig i händerna på någon musiker. Sonen sålde den till en museiintendent som hade näsa för fina föremål och som förstod att hans biljettintäkter skulle må bra av att han förvärvade just den här fiolen och ställde ut instrumentet i dess monter på sitt museum. Folk skulle färdas vida omkring för att få se den store instrumentmakarens sista verk, den mörka fiolen av istidsgran som i rätt händer skulle frambringa de vackraste ljud en människa kan tänka sig.

Museiintendenten hade rätt. Fiolen skeppades, med monter och allt, från instrumentmakarens hemby till museets hemstad, och den är än i dag ett föremål som människor från hela världen kommer för att beundra. De som vet vad de pratar om kallar den för fiolernas Messias, och de skulle gladeligen sälja sina egna mödrar för att få spela på den – om så bara i en timme eller två. Men deras möd-

rar går säkra. Den här fiolen är i tryggt förvar. Det här instrumentet har ingen någonsin fått spela på.

Så sorgligt att den aldrig har fått användas till det den är gjord för.

Visst är det sorgligt. En fiol har ett enda syfte här i världen, och den här har berövats möjligheten att fullfölja det. Visserligen har en ospelad fiol svårt att uttrycka sin sorg, men när vi står och ser på den i sin monter tycker vi att den påminner oss om vissa människor vi möter ibland. Poeten som tvingades bli läkare och inte finner någon skönhet i blodkroppar och infektioner. Astronomen som föddes i en stad där ljuset från gatlyktor och hus knappt släpper igenom de starkaste stjärnorna, och som går år efter år utan att veta vad som finns där uppe. De är dömda till ett liv i evigt sökande och undrande, och den vilshenheten återspeglas i mörkt lackad istidsgran.

När vi står här och tittar på fiolen, och när vi rör oss i närheten av den, är det några andra saker vi också måste lägga märke till. Hur ser montern ut att vara låst? Finns det många vakter? Hur nära fiolen rör de sig? Iakttagna besökarna. Hur många är de? Var kommer de ifrån? Studera rummet. Hur stort är det? Hur är akustiken? På hur många sätt kan man ta sig in eller ut?

Vad ska jag med den informationen till?

Jag ska visa dig, så småningom. Fundera också över hur du kan få så många människor som möjligt att samlas på en viss plats, vid en viss tid.

Medan du funderar ska vi återvända till slottet. Pojken har vuxit upp till en ung man, blek och gänglig, märkt av åren i slottssalen. Han spelar mer än han sover och har inte längre barnets otyglade glädje. Däremot har han funnit en värdighet och en passion som klär hans bleka gestalt och hans musik ännu bättre. Han är klädd i skraddarsydd frack, och skjortan är så vit att den lyser i den dunkla salen. Han låter stråken flyga över strängarna. Ett svagt leende av igenkänning, och kanske lite av lättnad, sveper över hans ansikte när vi kliver in i hans ekande tomma konsertsal – ändå missar han inte en enda ton. Han har vuxit i sina händer, fingrarna är långa och smala och känner fiolen bättre än de känner hans egen kropp.

Spelar han någonsin för publik?

Nej. Vi är de enda han någonsin spelat för. Annars är det bara slottet och hans egna öron som hör. Därför har han längtat efter oss, ända sedan vi gav oss av förra gången.

Han älskar musiken som han skapar tillsammans med sin spruckna fiol, men hela hans väsen värker av längtan efter att få dela den med andra. När vi har satt oss på det kalla stengolvet framför honom låter han det avancerade stycke han spelade när vi kom färgas av en välbekant melodi. Han har tagit den vandringsång han komponerade när han precis lärt sig sina första ackord, och han har utvidgat den. De sena kvällarna har blivit långa, molniga nätter. Stygnet av hemlängtan har blivit en förlamande ensamhet, en svidande längtan efter en plats han inte riktigt kan sätta ord på.

Han spelar med varje fiber av sin kropp, och i varje ton försöker han få oss att stanna. Stanna och lyssna, hör vad jag och min fiol har att säga. Han ber att vi ska sitta kvar en stund till, men det finns inte tid. Vi måste ge oss av, men vi ska ses igen. Vi har mycket att göra.

Vi är tillbaka i staden som aldrig riktigt tystnar, och nu hoppas jag att du har en tanke om hur vi ska lyckas samla så många av dess människor som möjligt på en plats, vid en viss tid.

Vi går dit musiken är, för där är även människorna.

Bra tänkt. Vad gör vi när vi är där?

Vi lämnar ledtrådar. Människor älskar gåtor, ju större desto bättre. Man kan strunta i en inbjudan, men inte i ett mysterium.

Jag gillar hur du tänker. Vi skapar ett mysterium och berättar att svaret på gåtan kommer att finnas på just den här platsen, vid just det här tillfället.

Några dagar innan tillfället kommer, står vår violinist i sitt stenslott med sin spruckna fiol i handen. Han placerar den på en stol i slottets hjärta, och där ska den ligga länge – det enda han har med sig när han lämnar slottet är en överrock i samma färg som dess granit. Den här gången kommer han till oss.

Vi är på museet och ser dagens ovanligt många besökare nyfiket leta sig fram genom utställningarna. Vakterna har fått information från sina skiftledare, som har fått information från sina chefer, om att det eventuellt kan komma att hända något på museet i dag. Eftersom det är ett av världens största museer är de vana vid upptåg – flashmobbar till konstens ära och protester med krav om att återbörda de föremål som stulits från koloniserat land. Vakterna håller därför ett vaksamt öga på de många besökarna som har börjat välla in på museet, de försöker hitta gemensamma symboler eller suspekta föremål. De betraktar – och fruktar – massorna, och missar därför

helt den ensamma, bleka unga mannen i den oförargliga överrocken.

Trots att han nästan aldrig varit på något museum, och särskilt aldrig ett museum av den här storleken, har vår violinist inga ögon för utställningarna han passerar. Det är något som kallar på honom, liksom istidsgranarna och strängarna kallade på instrumentmakaren. Liksom versraderna kallar på läkaren och stjärnorna på astronomen, kall som än så länge förblivit obesvarade. Han går över marmorgolven i de stora utställningssalarna, kryssar genom de växande, mysteriehungriga folkmassorna och håller hela tiden huvudet högt. I avsaknad av fiolhalsen spelar hans fingrar mot överrockens tyg.

Vi står utanför entrén till salen för att visa honom rätt. Det är inte nödvändigt – han hade hittat ändå. Men han är glad att se oss, oerhört glad. Trots den raka ryggen och de lugna stegen bultar hans hjärta hårt i bröstet. Han får ta täten in i det surrande rummet, efter att ha räckt dig sin överrock.

Han har fortfarande frack på sig, eller hur?

Oh ja. Folkmassan delar sig som vatten för en båt när han visar sig. Här är han, här är violinisten. Här är uppfyllandet av instrumentskaparens dröm. Här är vad alla väntat på.

Men museipersonalen? Vakterna? Det måste ju finnas larm och grejer, de kan väl inte bara låta honom gå fram och ta fiolen?

Ibland är tron på att det finns ett säkerhetssystem det mest effektiva säkerhetssystemet. Museiintendenten betalade ett högt pris för fiolen och antog att den monter som instrumentmakaren låtit tillverka skulle hålla för alla klåfingriga stöldförsök. När den museiintendenten gick bort i sviterna av en fallolycka genomförde hans efterträdare inga närmare kontroller, utan utgick från att fiolen hade försetts med både larm och lås. Generationer av museistyre gjorde samma antagande – ett mycket rimligt antagande att göra, eftersom fiolen är värd mer pengar än du och jag någonsin kommer äga.

Men montern är inte låst, eller hur? Den är inte larmad.

Nej. Och när man funderar på saken – vad är poängen med att sätta bakom lås det som är menat att vara fritt? Violinisten kan – till vakternas häpnad och folkmassornas förundrade tystnad – sträcka fram handen, öppna glasdörren och låta sina fingrar hitta hem.

Istidsgran möter varm hud för första gången sedan instrumentmakaren placerade fiolen i dess glasskydd.

Han stämmer upp en ton.

Så länge någon kan minnas har staden varit i rörelse. Men i dag, under några minuter, stannar allting upp. För första gången tar man sig tid att lägga ner det man håller på med och lyssna. En ensam fiol sjunger för dem alla, och den sjunger en enkel melodi. Melodin är skriven av en pojke som precis lärt sig spela sina allra första ackord, och den ekar av tomma granitsalar, sena kvällar och ett stygn av hemlängtan.

Allt eftersom melodin växer glömmet människorna som trängt sig samman i museisalen bort sig. De sätter sig på golvet, de släpper taget om sina väskor. De tittar med gapande munnar, de blundar och svajar med i uppstråk och nedstråk. Violinisten spelar med hela kroppen när melodin sliter sin väg in i åhörarnas hjärtan. Ackord i moll får dem att darra inför de evighetslånga, molniga nätterna. Stråken påminner dem om deras egen ensamhet, deras svidande längtan efter att få vara någon annan, någon annanstans.

Tårar flödar ohämmat när violinisten slår upp blicken och söker efter oss. Vi är fortfarande kvar. Staden lyssnar fortfarande. Fiolen av istidsgran är inte för stor för honom, och den är inte sprucken. Den är gjord för honom, och när han låter melodin övergå i den tredje del han själv inte visste fanns, då vilar instrumentmakaren äntligen lugnt i sin grav.

I den tredje delen har musiken hittat hem. Där finns en lycka bortom allt vad städer och stenslott har att erbjuda. Dessa toner håller allt vad stadens lycksökare letar efter. De är stjärnorna ovanför huvudet på astronomen när dennes stad för första gången drabbas av strömavbrott, och de är den ökande pulsen när hon för första gången ser Vintergatan sträcka ut sig över natthimlen. De är poetens darrande fingrar när hon kommer hem från ett evighetslångt nattpass och öppnar kuvertet där hennes första erbjudande om utgivning ligger. De är uppfyllandet av en instrumentmakares dröm och slutet på en violinists målösa sökande.

Violinisten drar stråken över strängarna i en sista, sjungande ton. Stadens tystnad, det högsta beröm en musiker någonsin fått, möter honom. Hans blick strålar när han sänker fiolen och ser ut över folkmassan, men då är vi inte längre där.

Var är vi?

Vi är tillbaka här, vid vår lägereld. Han behöver inte längre oss. Men vi behöver mera ved.

JURYNS MOTIVERING: Ett samtal om ved blir till en episk saga när två vänner försöker att roa varandra vid lägerelden. Några få sidor senare har trehundra år av längtan byggts upp, skildrats och förlöst. Formmässigt briljant berättande.

